

התגלית של שב"ס

לאחרונה נחתם שיתוף פעולה בין שירות בתי הסוהר לפרויקט "תגלית", המביא לאורך זה שנים צעירים יהודים לסיורים חינוכיים, שמטרתם חיזוק הקשר והזיקה למדינה ולמורשתה ■ מעתה יתלוו לסיורים גם אנשי שב"ס, כשעל כתפיהם אחריות רבה - להשפיע, לעצב ולחזק את תדמיתה של ישראל בעולם ובעיני הצעירים

מאת: עין'ה גבע

האפשרות לשלב גם את אנשי הארגון בפרויקט. לפני כמה חודשים, באישור נציב שב"ס, נחתם שיתוף הפעולה בין שני הגופים. רב כלאי אפרת בוכריס, קצינת חינוך סגל וממובילי התהליך בשב"ס, מספרת כי נציגי הארגון

בצה"ל. המפגשים הללו מחברים את ההיסטוריה של מדינת ישראל ואת המורשת היהודית בת אלפי השנים עם ההווה - עם דור הישראלים, בני גילם של משתתפי "תגלית". אלה מביאים אל המפגשים את החוויה האישית-הקרובה, האותנטית, של

פרויקט "תגלית" (Birthright Israel), "זכות-אבות") הינו מיום של הסוכנות היהודית, שהוקם במטרה להילחם בתופעת ההתבוללות של הדור

כלאי נופר חוכימה

"ההיסטוריה של העם היהודי רצופה שלילת חופש - החל ממחנות הריכוז ועד לאסירי ציון. אנחנו יכולים לשמש דוגמה ומופת לאחזקת אסירים ביטחוניים ולשמירה על זכויותיהם"

כבר נבחרו ומשולבים בהדרגה על פי מועדי ההגעה של הקבוצות. "העניין שלנו בפרויקט 'תגלית' החל מתוך הכרה כי שירות בתי הסוהר הוא ארגון בטחוני, המקביל לכוחות הביטחון האחרים. חשבנו על חיילי החובה שלנו, מחד, ועל האוריינטציה של הארגון, מאידך - ארגון בטחוני המייצג ערכים ציוניים, חינוכיים ותרבותיים. היה לנו ברור ששילוב שב"ס בפרויקט חשוב זה נושא עימו ערך רב לכל הצדדים".

עם זאת, עלו גם שאלות. "עלטה, למשל, שאלת הגיל. קבוצת הגיל ה'שב'סית' היא באופן טבעי גבוהה יותר בהשוואה לזו של צה"ל. בסופו של

ה'צבר' הישראלי; את תפיסת עולמו, ערכיו ואמונתו.

הנתונים מלמדים כי עד שנת 2010 ביקרו בארץ במסגרת הפרויקט יותר מ-200 אלף סטודנטים, שהגיעו מ-50 מדינות - בין היתר מארצות הברית, מערב אירופה, ברזיל, ארגנטינה, אורוגוואי, מדינות חבר העמים, הודו, פינלנד ועוד. במקביל, יותר מ-30 אלף חיילים וסטודנטים ישראלים נטלו חלק במיזם.

עד השנה היה צה"ל הארגון הבטחוני היחיד השותף ל"תגלית". במהלך השנתיים האחרונות, נרקם קשר עם שירות בתי הסוהר, כדי לבדוק את

הצעיר היהודי בתפוצות, ובמקביל, לחזק את הקשר בין צעירי התפוצות לישראל. המיזם הוקם בשנת 2000 כשותפות של תורמים יהודים עם ממשלת ישראל ועם הקהילות היהודיות ברחבי העולם.

במסגרת הפרויקט, מגיעים לישראל צעירים יהודים בני 18-26, לסיור חינוכי בן עשרה ימים ולהיכרות ראשונית עם הארץ. רוב משתתפי "תגלית" הם סטודנטים ובמהלך הביקור בארץ הם נחשפים לפרקים מרכזיים בתולדות העם והמדינה, באמצעות סיורים באתרים ובמוסדות לאומיים. במקביל נערכים מפגשים יומיים עם ילדי הארץ - סטודנטים, קצינים וחיילים נבחרים המשרתים

דבר, הוסכם שייבחרו אנשי שב"ס בטווח הגילים 18-28 וכמוכר דוברי שפות זרות. בדרך זו אפשרנו גם למבוגרים יותר מקרב אנשי שב"ס, ליטול חלק בפרויקט.

מעבר לכך, נדרשו מהנציגים גם כישורים נוספים, כמו יכולת לייצג את מדינת ישראל, תקשורת טובה בשפה זרה ועוד. פנינו למפקדי היחידות ומהם קיבלנו רשימות מועמדים דוברי אנגלית ורוסית, ואפילו מועמד אחד דובר הינדי. כולם משרתים במגוון יחידות ותפקידים. מתוך עשרים מועמדים, מומלצי המפקדים, איתרנו שמונה שהתאימו לקריטריונים. חלק מהם, בעיקר יוצאי מדינות חבר העמים, כבר הכירו את 'תגלית' וידעו לקראת מה הם הולכים. בהמשך, המועמדים עברו את מבחני הידע של 'תגלית' בגיאוגרפיה, היסטוריה ותרבות, ועברו כמוכר ראינות אישיים על ידי רמ"ח פיתוח ותכנון מש"א, גנ"ם ציפי וירצר, ואנוכי."

הסיום. שמחנו לשמוע כי משתתפי 'תגלית' ציינו שמבחינתם, חמשת הימים בהם בילו עם נציגי צה"ל ושב"ס היו גולת הכותרת של הביקור. המפגש עם יהודים-ישראלים שחיים כאן בארץ הוא משמעותי מאוד בעבורם.

לדעת לבטא עמדות

הסנונית השב"סית הראשונה בפרויקט 'תגלית', כלאי נופר חוכיימה, אחראית רישום בבית הסוהר 'כרמל', התוודעה לפרויקט באופן מקרי. "ההצעה להגיש מועמדות לפרויקט 'תגלית' הגיעה אלי ברשימת תפוצה שגרתית. בתחילה לא ממש התעניינתי בכך, אך סגנית המפקד, סג"ד לאה ינון, חשבה שכדאי לי להציג את מועמדותי ופשוט המליצה עלי."

"הגעתי לראיון אצל רב כלאי אפרת בוכריס ואצל גנ"ם ציפי וירצר. אני מניחה שהגורמים לבחירה בי היו הרקע שלי כקצינת ניהול כלואים בכלא 'מגידו'

הריכוז ועד לאסירי ציון, ועוד. אולי בשל כך, לדעתי, אנחנו יכולים לשמש דוגמה ומפת לאחזקת אסירים בטחוניים ולשמירה על זכויותיהם."

השלב הבא אחרי הראיונות היה "יום אוריינטציה" במסגרת 'תגלית' בירושלים. כאן למדו המועמדים על הצורך למצב ולמתג את מדינת ישראל בהיבט מטרות הפרויקט, לחדר עמדות ולבטא אותן באופן מושכל. נופר: "חשוב לבטא עמדות באופן נקי, להיות 'פוליטיקלי קורקט', להימנע מוויכוחים ולשמור על רמת שיח גבוהה, בשפה נקייה ומכובדת, כל העת. צריך לזכור שהמשתתפים נפגשים גם עם נציגים של המגזר הערבי ונחשפים לזווית מורכבת של הסכסוך הישראלי-פלשתיני, ולכן חשוב לשמור בהקשר זה על אמינות גבוהה. חשוב להראות שהמציאות פה מורכבת וכולנו מתמודדים עמה בשגרת היומיום שלנו. המסר העיקרי: למרות הקונפליקטים בהם אנו שרויים, אנחנו ממשכימים הלאה, וכאן אנחנו

"שירות בתי הסוהר הוא ארגון
בטחוני, המייצג ערכים ציוניים,
חינוכיים ותרבותיים. היה לנו ברור
ששילוב שב"ס בפרויקט חשוב זה
נושא ערך רב לכל הצדדים"

רב כלאי אפרת בוכריס

צריכים את התמיכה שלהם, מפני שכידוע - זה לא פשוט."

מייצגים את בטחון המדינה

אי אפשר לפספס את השטף של נופר, כמו גם את ההתלהבות ומטעני האדרנלין שלה, כשהיא מדברת על חמשת הימים בהם ליוותה את קבוצת 'תגלית' הראשונה שלה. "בסופו של דבר, הרי לא ממש ידעתי לקראת מה אני הולכת, למעט מידע כללי. חיכיתי, האמת, בקוצר רוח. דבר ראשון, הבנתי שיש להם קושי להבדיל בין חיילי צה"ל לאנשי שב"ס. בעבורם, כולם לובשי מדים וכולם מייצגים

ולפני כן קצינת קישור בצבא (נופר עברה לשרת בשב"ס עם מעבר כלא 'מגידו' לידי שב"ס - ע.ג.), העובדה שיש לי ניסיון בהדרכה ויכולת לעמוד מול קהל, לדבר ולהתנסח באופן רהוט.

"בראיון שעברתי, נבדקו גם העמדות והמסרים שאני מייצגת, כמי שמשרתת בשב"ס. דיברתי, למשל, על היותי יהודיה, קודם כל, ועל כך שאני משרתת בשב"ס כבר חמש שנים מתוך הכרה והזדהות עם ערכי הארגון. הדגשתי שיש לי מה לומר על היחס של ישראל לאסירים בטחוניים, למשל. ההיסטוריה של העם היהודי, שאני אחת מבנותיו, רצופה שלילת חופש - החל ממחנות

סוג של פרשנים

משתתפי 'תגלית' מגיעים, כאמור, לביקור של עשרה ימים בישראל, פעמיים בשנה - בדצמבר ובינוי. נציגי צה"ל ושב"ס מצטרפים לחמישה מתוך עשרת הימים. רב כלאי בוכריס: "למעשה, הם ממלאים תפקיד של מגשרים בין הצעירים מחו"ל לאוצר החוויות המרוכז מאוד שמצפה להם, ובאמצעותו - למשמעות קיומה של המדינה ולערכיה. נציגי שב"ס, מעצם עבודתם, נחשפים לקונפליקטים תרבותיים ואחרים. כאן הם יכולים לשמש סוג של 'פרשנים' ומסבירים, המביאים את ניחוח 'החיים האמיתיים' בישראל לתוך ימי

"מתיירים עם מצלמות הם הפכו לקבוצה לומדת"

סמל איליה גייסינסקי, 20, היה בדיוק באמצע קורס לוחמי 'נחשון', כאשר הוצע לו לייצג את שירות בתי הסוהר בפרויקט "תגלית". קשה לחשוב על מישו מתאים יותר מאיליה ללוות סטודנטים ממדינות חבר העמים, הנכללים אף הם בקבוצות הנוער של "תגלית". לא רק שהוא יליד רוסיה הדובר את שפתם ומכיר את מקורותיהם, אלא משמש מודל וסמל להתערות בארץ, לעובדה שאפשר להגיע לכאן, להצליח וגם לתרום למדינה. איליה היה אחד מ-31 סוהרי החובה, שנבחרו בקפידה רבה מבין 1,000 מועמדים, לשרת ביחידת 'נחשון'. הוא סיים בהצטיינות קורס צוערים ונבחר למצטיין קורס 'נחשון'. כמי שניחן בכישורים מבצעיים ברמה הגבוהה ביותר, אפשר היה לשער שגם את משימת ליווי הסטודנטים הוא יעשה על הצד הטוב ביותר. נשאר רק לברר אתו האם הוא מעוניין ואיליה, לדבריו, הסכים מיד. "המפקד שלי דאז, כלאי עוז כנפו, שאל אותי האם אני מעוניין לייצג את עם ישראל בפרויקט 'תגלית'. התרגשתי, לא ידעתי על כך דבר ובכל זאת עניתי בחיוב. רק בפגישה עם קצינת החינוך הבנתי יותר והרגשתי הזדהות מלאה עם המיזם".

סמל איליה גייסינסקי

בכנס ההסברה פגש איליה את יתר חברי הקבוצה, וב-10 בפברואר נערך המפגש הראשון עם קבוצת הסטודנטים מרוסיה, בני 17-26. "העובדה שהיינו על מדים יצרה אצלם מיד הערכה, סקרנות רבה ובעיקר שידרה מסר ציוני-ישראלי, מסר של גאווה". הסטודנטים, לדבריו, גילו התעניינות במסגרות הבטחוניות, ואיליה מצא את עצמו מדבר על החוויות האישיות שלו במסגרת השירות הצבאי בשב"ס. "כבר בשיחות הללו עלו שאלות כמו: למה באנו לכאן? מדוע אנחנו פה? אילו ערכים אנחנו מייצגים ומה חשוב למדינת ישראל. עלו גם דילמות הקשורות בפלסטינים. הם הגיעו עם דעות די מגובשות, אבל כל זה השתנה במהלך הימים". בסיום ב"ד ושם" בחר איליה לקחת כמה מחברי הקבוצה למסע אישי, דרך סיפורו של סבא-רבא שלו, שהיה לוחם במחתרת הרוסית, וסיפורם של קרובי משפחתו, שמצאו את מותם מידי הגרמנים בבורות הירי. "התברר שלא לימדו אותם על שואת העם היהודי בבתי הספר וגם בבית לא דיברו איתם על כך. הם התרגשו, רובם בכזו". בחמשת הימים האלה, הוא מספר, יכול היה לראות איך מקבוצה די רגילה של תיירים, הופכים הסטודנטים לקבוצה לומדת. "ביומיים הראשונים הם היו עסוקים בעיקר בצילום, ובהמשך זנחו את המצלמה ורק רצו לשמוע עוד". בינתיים, הוא כבר מתכתב עם לא פחות מעשרה סטודנטים, שהפכו לחבריו, וכבר מתכונן לקראת קבוצת הסטודנטים הבאה. הפעם הוא יוצא בתפקיד של "מפקד קבוצה" - בחירה של אנשי המיזם, שבאה בעקבות המשוב המצויין והחם שקיבל מהסטודנטים. לאיליה יש גם רעיון מקורי: "אני רוצה להביא אתי עדויות כתובות של חבריי החיילים, שיספרו על החוויות שלהם בעת ביקור באתרים כמו הר הרצל או 'יד ושם'. אנחנו נקרא אותן יחד, במקום עצמו, עם הסטודנטים".

את בטחון המדינה. בשיחות פרטניות הסברתי את ההבדלים, אבל בסופו של דבר היה ברור כי מה שחשוב הוא ייצוג המדינה והעניין שלהם בחיים בישראל, בהשוואה למקום ממנו באו. באופן כללי, הם רחשו כבוד רב לכולנו. זה היה מרגש מאוד וגם חידר אצלי את העובדה שאנחנו בשב"ס עושים עבודה משמעותית, חשובה ותורמת למדינה".

מסע ערכי מדרום לצפון

ערב הביקור באתר 'יד ושם' ובהר הרצל, מספרת נופר, כונסו כל המשתתפים לשיחת רקע על השואה, הקמת המדינה, מה קורה כיום ומה המשמעות של זהותם כיהודים החיים בתפוצות. "עלו דעות, כמו למשל, שכל היהודים צריכים לעלות לישראל. אני אמרתי שחשוב שהם תומכים בישראל, גם אם הם לא חיים כאן, וחשוב שיביעו את עמדתם ברמה המקומית - שיצייעו, למשל, בעד מנהיג שתומך בישראל".

נופר ליוותה את משתתפי "תגלית" בטיולים לים המלח, עין גדי, מצדה, ובכל אתר כזה, לדבריה, שב ועלה החיבור ההיסטורי ליהדות ולציונות. "בסיום בצפון, הגענו להר בנטל ממנו יש תצפית על סוריה. הביקור במקום העלה את השאלה מה פירוש 'להחזיר את הגולן' ובעקבותיו התעורר

"חמשת הימים בהם בילו עם נציגי צה"ל ושב"ס היו גולת הכותרת של הביקור"

דיון נוקב בנושא. זה היה מסע אינטנסיבי מהדרום לצפון, מסע מעניין ומרתק גם לנו, הישראלים. לכאורה היינו עם בני גילנו, שנראים ממש כמונו, אבל התברר לנו כי מסלול חייהם שונה לחלוטין. יש ביניהם כאלה שכבר הספיקו, למשל, לסיים תואר ראשון ושני וכבר עובדים, ויש אפילו אנשי עסקים. לעומתם, החבר'ה שלנו עדיין חיילים".

היא חוותה גם הפתעה, מאוד לא משמחת, לצערה. "היו כאלה שלא ידעו על גלעד שליט. הייתי פשוט בהלם. הרי היו מצעדי תמיכה גם בארצות הברית, היה לזה הד תקשורתי אדיר! זה בהחלט חידר את הריחוק בינינו ואת הצורך המיידי לקרב אותם אלינו ככל האפשר".

הילת לובשי המדים

כאמור, בשיחת הסיכום אמרו המשתתפים כי מהרגע שהצטרפו לסיוורים אנשי שב"ס וצה"ל - זינקו ההתעניינות וההתלהבות מהטויל. "כל דבר שהיה קשור בלובשי המדים מאוד עניין וריתק

בשב"ס, מדברת נופר גם על התרומה האישית של "תגלית" לחייה. "קיבלתי פרספקטיבה על החיים שלי, למדתי להעריך את העובדה שבישראל, אני לא צריכה להתמודד עם גזענות. אני לא מסומנת, אני לא 'היהודיה היחידה בבית הספר'. אני לא צריכה להרגיש שהדת שלי מפריעה ואף אחד לא כופה עלי, למשל, להשתתף בתפילה נוצרית יומית, כפי ששמענו שקורה לחלק מהצעירים, הלומדים באזורים שאין בהם בתי ספר יהודיים. חשתי עוצמה פנימית אדירה בהקשר הזה, וגם בבחירה שלי לשרת בשב"ס, בארגון שהוא חלק מהמערך הבטחוני של המדינה הדמוקרטית בה אני חיה".

אותם, מתפעלת נופר. "הם הקשיבו לנו בנשימה עצורה ממש, אם בקבוצה ואם אחד על אחד. המפגש עם צעירים כמוהם, שחיים כאן ומתמודדים, ויש להם חברים שנהרגו בפגיעים ובמלחמות - הוא התרומה המשמעותית ביותר עבורם. זה הרגע בו הרגשתי שבחמשת הימים הללו היינו שגרירים של מדינת ישראל. הם הבינו והטמיעו את דברינו, והם ידברו על ישראל בארצותיהם, ולא באופן שטחי, כי בישראל הם זכו לשמוע המון סיפורים אישיים ומגוון דעות. אני בטוחה שכשהם יגיעו לקלפי בארצותיהם, הם יבחרו במועמד שישירת את המטרות שלהם כיהודים תומכי ישראל".

שבועות אחרים לאחר ששבה לעבודתה